

Tutankhamun kan ha dött av malaria

Den egyptiske faraon Tutankhamuns dödsorsak har varit föremål för spekulation under lång tid. Nu hävdar forskare från Egypten att den unge faraon avled i sviterna efter malaria. Rönen presenteras i tidskriften JAMA.

Tutankhamuns grav upptäcktes 1922. Till skillnad från andra faraoners gravar var den inte plundrad. Tutankhamun regerade mellan 1333 och 1324 före Kristus under den 18:e dynastin. Vid tillträdet till tronen var han bara 9 år gammal och således 19 då han avled. Den låga åldern har lett till spekulationer om att han kan ha förgiftats.

Författarna till den nu aktuella studien har analyserat Tutankhamuns mumie och ytterligare tio mumier som finns i Kairo. Kvarlevorna har analyserats genetiskt, och författarna fastslår att någon förgiftning inte ägt rum. I stället tros den unge faraon ha avlidit till följd av en malarieinfektion. Författarna har också hittat tecken på osteonekros i två metatarsalben i foten samt minst en fraktur och hävdar att en inte specificerad bensjukdom, vid sidan av malaria, kan ha bidragit till hans död.

Studien försöker dock inte kasta ljus över bara själva dödsorsaken. Författarna hävdar att Tutankhamun bl.a. hade skolios och gomspalt. Den välbekanta androgyna bild som pryder hans grav är sannolikt gravt missvisande för hur han faktiskt såg ut i livet. Även

Foto: REX Features/IBL

Den egyptiske faraon Tutankhamun dog vid 19 års ålder – inte av av förgiftning, som en del har menat, utan i sviter av malaria, enligt forskning presenterad i JAMA, vilket i sin tur ifrågasätts av forskning presenterad i Nature. Bilden: Tutankhamuns dödsmask, troligen gravt missvisande.

Tutankhamuns släktförhållanden har varit i fokus. Forskarna har identifierat hans föräldrar bland de tio mumier som undersökts genetiskt. Det visade sig att hans far, faraon Akhenaton, och mor var syskon. Också Tutankhamun gifte sig sannolikt med sin syster, men fors-

karna kan inte med säkerhet säga om en mumifierad kvinna man funnit är denna syster och maka. Två mumifierade spädbarn som återfanns i Tutankhamuns grav visade sig vara Tutankhamuns döttrar, som sannolikt dött efter att ha fötts för tidigt.

Rönen har dock ifrågasatts. Forskare hävdar i en artikel i Nature att författarna till studien i JAMA har dragit alltför långtgående slutsatser av sina fynd och anser att det ingalunda är bevisat att Tutankhamun dog till följd av malaria, han kan ha haft infektionen i barndomen och dött av andra orsaker. Värt att notera är att möjligheterna att fastställa dödsorsaken begränsas av att författarna inte kunnat analysera den mumifierade faraons organ då dessa, i enlighet med dåtidens egyptiska traditioner, avlägsnades i samband med mumifieringen.

På JAMA tycks man onekligen vara särskilt intresserad av forskning kring de gamla egyptiernas liv och död. Så sent som i november 2009 presenterades en studie i tidskriften i vilken författarna visade att mumifierade egyptier led av ateroskleros (refererad i Läkartidningen 4/2010, sidan 173).

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Hawass Z, et al. JAMA. 2010;303:638-47.

Upplevd hälsa överlevnadsprediktor vid mag- eller matstrupscancer

autoreferat. Patienter med cancer i matstrupe eller magsäck har en allmänt dålig prognos och måste som regel genomgå en svår operation för att eventuellt kunna botas. Patienterna påverkas ofta starkt negativt i sin livskvalitet och besvärar av flertalet symtom efter den kirurgiska behandlingen.

Det är tänkbart att patienterna, medvetet eller omedvetet, kan känna av ett återfall av sjukdomen i form av att livskvaliteten försämras innan kliniska undersökningar visar detta. Därför genomfördes en studie av huruvida mätningar av livskvalitet hos patienter med cancer i matstrupe eller magsäck kan förutsäga överlevnaden.

En validerad enkät användes för att mäta den självskattade livskvaliteten hos 132 patienter med matstrups- eller

magsäckscancer. Enkäten mätte sex funktionella aspekter av hälsa och åtta vanligt förekommande symtom hos cancerpatienter. Patienterna följdes i upp till fem år med avseende på överlevnad. I analyserna togs hänsyn till faktorer som ålder, kön, aktivitetsförmåga, tumörstadium och tumörlokalisering.

Resultaten visade att patienter som upplever att de har kännbart mer andnöd före behandlingen än andra patienter har 18 procent sämre chans till överlevnad. Återhämtning fysiskt i efterföljningen jämfört med före behandlingen var associerad med 15 procent bättre överlevnad, medan kännbar försämring

Patienterna följdes i upp till fem år med avseende på överlevnad.

av trötthet eller smärta efter behandlingen på motsvarande sätt innebar 16 respektive 20 procent sämre chans till överlevnad.

En förklaring till detta kan vara att patienten kan känna av återfall av tumören innan det kan fastställas med undersökningar i sjukvården. Om patienten själv upplever dålig återhämtning av sin livskvalitet och försämring av symtomen bör detta stimulera till vidare utredning och mer intensifierad uppföljning.

Therese Djärv

läkare, institutionen för molekyllär medicin och kirurgi, Karolinska institutet, Stockholm

Djärv T, et al. J Clin Oncol. Epub 1 mar 2010.
doi:10.1200/JCO.2009.23.5143

Amerikanska läkare minskar arbetstiden

Amerikanska läkare arbetar allt kortare tid. Den genomsnittliga tiden en amerikansk läkare arbetar per vecka uppgick under 2008 till 51 timmar, vilket är nästan fyra timmar mindre än 1998. Det visar en studie som presenteras i JAMA. Studien bygger på uppgifter från kohorten Current Population Survey (CPS), ett material på 116 733 amerikaner, som utgör ett nationellt tvärsnitt. Författarna har inkluderat individer i materialet som uppgett att de arbetat som läkare (physician) eller kirurg (surgeon). Läkare som inte arbetat kliniskt, t ex arbetat administrativt, inom industrin eller forskat, har inte inkluderats. Deltagarna har löpande svarat på frågor kring bl a arbetstid, och det visade sig att den genomsnittliga arbetsveckan uppgick till 54,9 timmar för amerikanska doktorer år 1996. Motsvarande undersökning 2008 visade att arbetstiden sjunkit till 51,0 timmar.

Tittar man på mindre grupper noteras att särskilt doktorer under 45 års ålder och doktorer som inte arbetar på sjukhus minskade sin arbetstid särskilt mycket. Men resultatet med minskad arbetstid var tydligt även för äldre doktorer och för doktorer som arbetar på sjukhus. Såväl kvinnliga som manliga läkare minskade arbetstiden. Tittar man i ett längre historiskt perspektiv noteras att de amerikanska läkarnas arbetsvecka låg ganska stilla under 1980- och 1990-talen. Det är först under de senaste tio åren som man kunnat notera en nedgång. En potentiell förklaring skulle kunna vara hårdare krav och regleringar kring läkares arbetstider och att regelverken begränsar möjligheterna till övertidsarbete. Detta kan ha bidragit till utvecklingen men är sannolikt inte hela förklaringen, då ett strängare regelverk infördes 2003 medan trenden med fallande arbetstider påbörjades i slutet av 1990-talet.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Staiger D, et al JAMA. 2010;303(8):747-53.

Amerikanska läkares genomsnittliga arbetstid har sjunkit till 51 timmar per vecka.

Foto: Colourbox

Omedelbar hjärt-lungräddning räddar barn med hjärtstopp

Barn som drabbas av hjärtstopp och som omedelbart får hjärt-lungräddning (HLR) innan de kommer till sjukhus klarar sig bättre än barn med hjärtstopp som inte ges HLR. Det visar en studie som presenteras i tidskriften Lancet.

Studien har gjorts i Japan och omfattar uppgifter från 5 170 barn (under 18 års ålder) som drabbades av hjärtstopp utanför sjukhus. Dessa har delats upp i hjärtstopp till följd av rent kardiella orsaker och hjärtstopp av icke-kardiella orsaker, exempelvis trauma eller drunkning. Forskarna har sammanställt uppgifter om huruvida barnen gavs HLR innan de kom till sjukhus; det rör sig i majoriteten av fallen om hjärt-lungräddning som utförts av individer utan medicinsk bakgrund. Man har inkluderat uppgifter om ifall hjärt-lungräddningen gavs som enbart kompressioner eller om det också gavs konstgjord andning. Huvudsakligt resultatmätt var förekomst av neurologiska restsymtom en månad efter hjärtstoppet, vilket definierats genom Glasgow Pittsburgh-skalan.

Av de 5 170 barnen drabbades 3 675, motsvarande 71 procent, av hjärtstopp till följd av icke-kardiella orsaker. Resterande 29 procent (1 495 barn) var kardiellt orsakade. Närmare hälften (47 procent) av samtliga drabbade gavs HLR. 1 551 barn (motsvarande 30 procent av alla drabbade) gavs både kompressioner och konstgjord andning, medan 888 barn (17 procent) bara gavs kompressioner.

Det visade sig att bland barn som fick HLR var det tre gånger vanligare att utfallet var positivt – alltså inga neurologiska restsymtom efter en månad – än bland barn som inte fått HLR. När det gällde barn med hjärtstopp till följd av kardiella orsaker tycktes det inte spela så stor roll om kompressionerna varvades med konstgjord andning eller inte. Om man däremot tittade på hjärtstopp till följd av icke-kardiella orsaker spelade det däremot roll om konstgjord andning gavs, då det förbättrade prognosen.

Att omedelbar hjärt-lungräddning utanför sjukhus vid hjärtstopp förbättrar prognosen för vuxna är känt sedan tidigare. Den aktuella studien visar att detta gäller också för barn. En intressant

Kompressioner i kombination med konstgjord andning förbättrar prognosen hos barn som drabbats av hjärtstopp utanför sjukhus.

Foto: SPL/IBL

skillnad i sammanhanget är att 71 procent av alla fall av hjärtstopp hos barn har icke-kardiella orsaker, medan en något mindre andel, 65 procent, har icke-kardiella orsaker hos vuxna.

Alla människor bör vara förtrogna med hur man ger kompressioner om någon drabbas av hjärtstopp, konstaterar författarna. Optimalt vore givetvis om alla människor dessutom kunde ge konstgjord andning. Det är dock extremt viktigt att individer som sannolikt oftare befinner sig i närheten då någon drabbas av ett hjärtstopp, exempelvis badvakter och lärare, är väl förtrogna med tekniken med kompressioner i kombination med konstgjord andning.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Kitamura T, et al. Lancet. 2010.
doi: 10.1016/S0140-6736(10)60064-5